

ТВОРЧИСТЬ ШЕВЧЕНКА В РЕЦЕПЦІ ПИСЬМЕННИКІВ ЗАКАРПАТТЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (31).

Ференц Н. Творчість Шевченка в рецепції письменників Закарпаття; 16 стор.; кількість бібліографічних джерел – 25; мова – українська.

Анотація. В статті «Творчість Шевченка в рецепції письменників Закарпаття» аналізуються твори письменників краю, присвячені постаті Т. Шевченка, його творчості. Значна увага приділяється співзвучним мотивам та образам, різним видам інтертекстуальності в поезії Закарпаття.

Ключові слова: національна єдність, національна ідея, ідея державності, національна гідність, зденационалізованість, патріотизм, рідне слово, шевченківський заповіт, шевченківські образи і мотиви, переосмислення шевченківських образів.

Літературна шевченкіана Закарпаття представлена творами різних жанрів, вони набуток багатой української шевченкіани. Тема Т. Шевченка і Закарпаття уже частково цікавила дослідників, серед них П. Лісовий, В. Поп, М. Вегеш, Л. Горват, В. Барчан, О. Барчан, але вона вимагає детальнішої уваги. Ще не зроблено системних текстуальних порівнянь, необхідно розкрити особливості діалогу поетів краю з Шевченковою музою на текстуальній основі, поетикальні зв'язки конкретних творів.

Одним із перших, хто звернувся до освоєння образу Т. Шевченка, був Василь Гренджа-Донський. Шевченко завжди перебував у його енергетичному полі. Поезія Т. Шевченка привернула увагу В. Гренджі-Донського ще в дитячі роки. Він згадував, що першим твором, з яким ознайомився, була поема Т. Шевченка «Гайдамаки».

Із статті В. Гренджі-Донського «Шевченко на Закарпатті» довідуємося про шляхи проникнення творів поета на Закарпаття. Під час Першої світової війни їх привозили вояки австро-угорської армії, зокрема галичани і буковинці, а згодом українські емігранти. Перше Шевченківське свято на Закарпатті відбулося, згадує В. Гренджа-Донський, у 1912 році до 59-х роковин з дня його смерті. З тих пір Шевченківські свята стали традицією, вони були щорічною маніфестацією за ідеї великого поета.

Окупаційна чехословацька влада добре розуміла, що твори Шевченка сприяють утвердженню української національної свідомості й тому забороняла їх пропагувати. Заборона відкрито вшановувати пам'ять Кобзаря змушувала закарпатців святкувати пам'ятні дати нелегально. В. Гренджа-Донський зазначає, що не було на Закарпатті села, у якому хоча б раз на рік не проводилися шевченківські свята. Там, де не було читалень, завжди знаходилася хата національно-свідомого селянина. У с. Білки жив, за словами В. Гренджі-

Донського, «знаменитий шевченкознавець» Іван Ігнатко, який дві години міг напам'ять декламувати твори Кобзаря. З шевченківським словом він протягом року побував майже у кожному закарпатському селі.

Про любов закарпатців до Шевченка, писав В. Гренджа-Донський, свідчить те, що багато батьків давали новонародженим ім'я Тарас, у кожного свідомого селянина висів на стіні портрет поета, «не завжди парадний, бо такі портрети видавати було нелегко, а то й грошей не було, може це була вирізка з календаря або книжки, але це був Шевченко... Він був свій у своїй хаті, наперекір усім офіційним і неофіційним заборонам» [9, с. 224]. Завжди знаходив місце між портретами найближчих і найдорожчих для господаря людей.

В. Гренджа-Донський вважав Т. Шевченка поетом світового масштабу, українським національним генієм, джерелом національної свідомості, символом України. На його думку, такого поета могла народити тільки українська земля, яка сотні літ «стоїла під царським гнітом» і «кипіла революцією».

Т. Шевченко близький і дорогий В. Гренджі-Донському, бо скуштував гіркої хліба наймита і слуги, а коли став вільною людиною, то прагнув пригорнути до грудей усіх пригноблених, став їх порадником і борцем проти тих, що обкрадали народ, тримали у ярмі. Щоб пробудити його до боротьби за кращу долю, Шевченко звернувся до образів народних героїв-козаків і гайдамаків. В. Гренджа-Донський зазначив, що героїзм рідної історії є запорукою відродження України. Згадка про героїв давно минулих літ покликана пробудити почуття національної самоповаги, активізувати історичну пам'ять. В. Гренджа-Донський, продовжуючи традиції Кобзаря, звертався до романтичних образів козаків-запорожців, убитих героїв, що встають з могил, мужніх гуцулів, закатованих мадярськими магнатами («Вбитий герой», «Чия то могила?»).

Вболівання за долю народу, полум'яні заклики поета боронити національні права, розірвати

кайдани, бо «де нема святої волі, не буде там добра ніколи», – ці думки Кобзаря, зауважує В. Гренджа-Донський, «ніби вичитані з нашої душі».

Продовжуючи традиції Шевченка, В. Гренджа-Донський звертався до Бога з проханням зглянутися на муки своїх краян, закликав розбити тюремні брами, розірвати кайдани («Вставай, народе, зривай кайдани», «Тюрем грубі брами розбийте», «Грайте, грайте, кроваві струни»).

Як і Т. Шевченка, В. Гренджу-Донського не покидав національний сором за інтелігенцію, ту братію, що «мовчить собі, витріщивши очі», коли вмирає окрадений і змучений люд. Такою, як і в шевченківські часи, зоставалася закарпатська інтелігенція у ХХ столітті.

В. Гренджа-Донський вважав Шевченка своїм учителем. В інтерв'ю, написаному у 1961 році для кореспондента одного зі словацьких журналів, на питання, які письменники і діячі культури мали найбільший вплив на його творчість, В. Гренджа-Донський називає в першу чергу Шевченка. На думку В. Гренджі-Донського, поета Петефі, культ якого на Закарпатті «спихав на задній план нашу літературу», нема чого «ставити на п'єдестал нарівні з Шевченком, бо Шевченко своїми геніальними творами його набагато більше переріс» [13, с. 280]. Такі міркування про Ш. Петефі в якійсь мірі зумовлені негативним ставленням В. Гренджі-Донського до угорських колонізаторів, які мадяризували місцеве населення, закривали українські школи, переслідували національно свідомих культурно-освітніх і релігійних діячів. «Не міг я їм простити, – писав В. Гренджа-Донський, – ані шибениці в Торуні, в Прислопі та інде» [10, с. 408]. Він вважав, що саме тому не варто «так занадто захоплюватися й пропагувати їхніх велетнів, які для нас нічого доброго не зробили» [8, с. 280]. Ці міркування письменник висловив у рецензії на переклад Ю. Шкробинця поеми Ш. Петефі «Апостол», яка у 1970 році була надіслана до ж. «Дукля», але не була опублікована.

Для В. Гренджі-Донського Шевченко – символ національної єдності, син українського народу, котрого й ми є нероздільною частиною. І ніхто не зможе нас відмежувати від його думок [7, с. 11]. Маніфестуючи цю єдність, закарпатці, згадує поет, поряд з синьо-жовтими прапорами несли портрети Шевченка. Ім'я Шевченка на Закарпатті аж до загарбання краю Угорщиною було, за словами В. Гренджі-Донського, «бойовим гаслом гноблених мас у боротьбі за своє національне та соціальне визволення» [9, с. 244]. Тому вороги українського народу боялися Шевченка, перешкоджали популяризації його творчості, фальсифікували її.

Піднімаючи голос на захист національної культури, В. Гренджа-Донський часто цитував Шевченка. Так, у статті «Конгрес народної молоді Підкарпаття» він писав: «Наша молодь свідома свого «я», бо перед нею свята ідея і клич нашого

незабутнього великого пророка Т. Шевченка: «Борітеся – поборете» [6, с. 73].

Коли україножер Лаппо з Общества імені Духновича у статті «Происхождение украинской идеологии новейшего времени», заявив, що Шевченко нібито «мыслил по-русски» і не чужою «представлялась ему Россия, а родною», називав її «своим отечеством», В. Гренджа-Донський відповів на цей наклеп різкою статтею «Із смітника «Общества ім. Духновича». Він писав, що Шевченко називав царську Росію тюрмою народів, вона переслідувала поета, ув'язнювала, встановила за ним жорстокий поліцейський нагляд. Фантасмагорію І. Лаппо В. Гренджа-Донський спростовує уривками з таких творів поета, як «До Основ'яненка», «Катерина», «Розрита могила».

Популяризатором Шевченка і водночас борцем проти його недругів і фальсифікаторів був редагований В. Гренджою-Донським журнал «Наша земля». У рубриках журналу «Літературно-культурна хроніка», «З Радянської України» читач довідувався про публікацію творів поета, видання наукового товариства ім. Т. Шевченка, переклади на інші мови.

Т. Шевченкові присвячений третій номер журналу «Наша земля» за 1928 рік. На його обкладинці портрет В. Гренджі-Донського «Пророкові – великому Кобзареві», далі – стаття без підпису «Тарас Шевченко». Її полемічний пафос, добре знання текстів творів поета наштовхує на думку, що її автором міг бути Антон Дівнич, який виступав під псевдонімом Августин Крук. Автор статті відзначав, що в Росії і Галичині на Шевченка силою тягнуть рясу «смирненського уніатського попа». А окремі шанувальники поета, оголошуючи кожне його слово святим, не звертають увагу, коли і до чого воно сказане, примащують до святих слів свої, «святять словами пророка кожену свою думку», вибираючи з цих слів потрібні, перекручують їх зміст. «В нас при шануванні пам'яті Шевченка, – відзначається у статті «Тарас Шевченко», – хоче кожний спечи свою печеню. Для цієї мети відповідно обкромлюється його думка, ще більше промовчується, щоби тільки вийшов бажаний підсумок» [16, с. 2]. Невідомого автора статті особливо обурює те, що так звані коментатори Шевченка, називаючи твори поета про минуле України, його чарівні пейзажі, не пишуть, що Шевченко виступав проти тодішнього суспільного ладу, опертого на самодержавство, православ'я і російську народність, проти царя, дворянства та попівства «як основ ладу, збудованого на визиску кріпацької праці», на захист «малих отих рабів німих», «людей закованих», «закликав пірвати кайдани». Такого Шевченка у нас не хочуть знати ті, що є, за словами поета, рабами «з кокардою на лобі», лакеями «в золотій оздобі». Згадування Шевченка як бунтаря, революціонера, оборонця покривджених і поневолених – це ж давання народіві ножа

на самих провідників-патріотів [16, с. 3]. Автор статті «Пророкові – великому Кобзареві» закликав літераторів показувати Шевченка підкарпатським селянам «в його цілій правдивій постаті, не обкросеного, не підфарбованого».

Проти обкросування і перекручування творів поета спрямована стаття журналу «На що?», у якій ідеться про фальсифікацію Шевченка у шкільних підручниках. Так, у вірші «Сирота», який, до речі, у Шевченка не має назви, частину рядків скорочено, а слова «стьожка», «стрічка» замінені або подані з особливостями закарпатської говірки. Журнал подає оригінал твору Шевченка і перероблений варіант.

У тій же читанці вміщений вірш «Вечір», пристосований, так би мовити, до закарпатського читача, але він втратив і мелодію, і ритміку.

*Вечер
Садок вишневий коло хаты,
Хруць над вишнями гудуть,
Роботники з плугами йдуть,
Сп'явають идучи д'ївчата.
Мати вдома вечерю ладить,
Голодний хлоп к столу сп'їшить.
Вечерня зоренька встає,
Донька вечерю подає.
А мати хоче научати,
Что то им все Бог дарує.
Поклала мати коло хаты,
Маленьких д'їточок своих,
Сама заснула коло них.
Затихло все, только д'ївчата
Та соловейко не затих.*

«Цей жахливо покалічений вірш підписали, – зазначав журнал, – прізвищем Т. Шевченко» [15, с. 5]. Стаття «На що?» закінчується риторичним питанням: «Кому й нащо цього потрібно, щоби шкільна молодь познайомлювалася з Шевченком у такому покаліченому вигляді? Чи це потрібне було на те, щоб Шевченко не виглядав краще за Духновича?» [15, с. 5].

Т. Шевченку В. Гренджа-Донський присвятив кілька поетичних творів. Два з них: «Могила пророка», «Пророкові – Великому Кобзареві» написані у двадцятих роках. Вірш «Великий наш Тарас» присвячений 150-річчю з дня народження поета і опублікований у 1964 році.

У вірші «Могила пророка» В. Гренджа-Донський висловлює думку, що Шевченка і по смерті боїться престол тюрми народів. Для знедолених – він порадник і вчитель, вони йдуть до поета з молитвами і скаргами, його життя і творчість надихає їх на боротьбу проти кровожерливих чорних круків і гайвороння, що з найдавніших часів уособлювали в народній свідомості злі сили. Скривджений люд звертається до поета-пророка з проханням дати мужності і стійкості, щоб загоїти рани, забути кров, руїни. Шевченко, збудившись у могилі, мовить вільним могутнім вітром, що символізує рух, оновлення життя і сподівання на кращу долю:

*Не стопчуть дух, що прагне волі,
Не зломлять України [X, с. 192].*

Вірш «Пророкові – Великому Кобзареві» поліція заборонила прочитати В. Гренджі-Донському під час відзначення 67 річниці з дня смерті Шевченка, «аргументуючи», що його не було «предложено» до цензури, хоча поет за три дні до свята передав його комітетові Центральної Управи.

У редакційній статті ж. «Наша земля» відзначалося, що «на Підкарпатті і взагалі в ЧСР попередня цензура не екзистує, отже ані видання, ані інші твори їх появленням не повинно посилати для спеціального одобрення, так само, як і промови, бо на книжку і пресу вже після їх появлення є там цензор державної прокуратури, а на промови, декламації, й різні інтерпретації є присутній уповноважений поліції, що в кожному менті може речникові чи декламаторові відібрати слово, коли почує щось протидержавного» [17, с. 5]. У вірші В. Гренджі-Донського, констатував журнал, не було нічого ні проти чехів, ні проти ЧСР. Але було у ньому те, чого особливо боялася окупаційна влада, майже всю площу вірша займав монолог Шевченка. Звертаючись до тих, що орють, сіють, жнуть, пухнуть на чужій роботі, Кобзар нагадував, що пани-окупанти ніколи не віддадуть свободу, її треба здобувати в боротьбі:

*Нехай Дніпром ворожа кров тече,
Як наші сльози протягом віків [16, с. 185].*

Шевченко згадує своїх літературних героїв Ярему, Катерину, і серце стискається від болю, здається, «хтось йому на груди Малиновий камінь прикачав». Гнітючу картину народного лихоліття створюють традиційні образи мозолів, стогону, плачу, зойку, ридання, сліз, крові, поту, кайданів, ярма, пуг, оковів, нагайки. Це ключові образи лірики Шевченка і В. Гренджі-Донського. Серце Кобзаря спалахує гнівом і вириваються з його уст огненні слова:

*Вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте [23, с. 328].*

Цей заклик – кульмінація вірша. У другій його частині В. Гренджа-Донський акцентує увагу на тій ролі, яку відіграв Кобзар у житті закарпатців: їм завжди були близькі «огненні слова». Творчість Шевченка, за словами В. Гренджі-Донського, сприяє об'єднанню усіх українців у єдину родину і невдовзі «зведе на правий шлях Всі українські ріки» [11, с. 186], бо закарпатці і Україна – нерозлучні. В. Гренджа-Донський переконаний, що наші країни не загинуть, «Бо в нас Кобзар, у нас Тарас!»

Шевченко і в поезії, і в публіцистиці В. Гренджі-Донського є символом національної ідеї, соборності України.

У вірші «Великий наш Тарас» В. Гренджа-Донський висловлює почуття вдячності землі, що

народила такого люблячого і нескореного сина, який будив «сплячу Україну». Йому хотілося б стати пташкою, щоб облетіти усі ті місця, де бував Тарас, пройти його тернистими стежками.

У багатьох творах В. Гренджі-Донського виразно звучать шевченківські мотиви, у них помітні ремінісценції з його відомих творів.

В. Гренджа-Донський глибоко розумів історичну роль Шевченка у відродженні української нації, відчував себе його духовним спадкоємцем. Він найбільше зробив для популяризації творчості Шевченка на Закарпатті у 20–30 рр. Статті В. Гренджі-Донського про Шевченка мають просвітницький, науково-популярний характер.

Не оминув осмислення постаті Т. Шевченка представник празької школи Іван Ірлявський. Шевченко для Ірлявського – син українського народу, «творець нових ідей», «минулих світлостей Боян, і Месник, що над все свободу цінив», «Пророк святої України», «вождь палкого покоління», який «воскресив дух на руїні, не лякався ран, «засланцем мучився в чужині». Поезія Шевченка, за словами Ірлявського, – багаття, сонце що опромінило світ.

Постать Шевченка стала предметом художнього осмислення поезії Закарпаття повоєнних літ. Поети залучають до своїх текстів окремі рядки з творів Шевченка, беруть їх за епіграфи. Василь Вовчок у вірш «Тарасе, любий батьку мій» вводить назви віршів Шевченка «Мені тринадцятий минало», «Рече та стогне Дніпр широкий». Юрій Шкробинець у вірші «Кобзар до Ужгорода йде» бере за епіграф вірш Шевченка «І день іде, і ніч іде». Віршу Юрія Керекеша «Знов душа пірнула у неспокій» передує епіграф «Борітеся – поборете». В поезії Закарпаття Шевченко – батько, судьба, Отчуждення, утілення відваги, величі духу, національного сумління і творчого поступу. (В. Вовчок «Тарасе, любий батьку мій»).

Життя і творчість Шевченка пробуджує в нас дух державників, провідною рисою яких є насамперед національна гідність. У багатьох творах закарпатців звучить біль за трагедію бездержавності і докір сучасникам за бездіяльність, духовну злиденність і віддаленість від Шевченка. Ліричний герой Юрія Керекеша зізнається, що в рідній країні почувається чужинцем, бо «навколо верхи ті гарцюють, // Що були й раніше на коні». «Наші та чужинські упирі» роздягають Україну «день – денно», як повію, «трутні – гендлярі» ссуть із неї соки. Свій вірш «Знов душа пірнула у неспокій» поет завершує закликом до України:

*Встань – зроби якісь рішучі кроки,
Бій нещадний з негіддю веди* [13, с. 80].

У багатьох творах порушується тема відповідальності наших сучасників перед сьогоднішнім і майбутнім. Ліричний герой Ю. Керекеша клянеться поетові-пророку, що українці більше не дадуть себе уярмити, піднімуться з колін, будуть

наполегливо працювати, бо лише кривавим потом можна подолати «злідні навісні». І більше ні перед ким не гнутимуть спину, й ні до кого не підуть на поклін, збережуть рідне слово для нащадків і так любитимуть Вітчизну, як любив її Тарас. Життя і творчість Шевченка є для письменників краю справжнім зразком патріотизму, вони свого роду підручник у науці патріотизму.

Митці Закарпаття щиро вітали відкриття пам'ятника Шевченку в Ужгороді. У віршах «Чекаємо Тараса» Ю. Керекеша, «Кобзар до Ужгорода йде» Ю. Шкробинця домінує святковий мотив радості і надії. У вірші Ю. Керекеша його творять повтори слів і рефрен. Перша і остання строфа вірша починається словами «Кобзар до Ужгорода йде». Довгожданий прихід Тараса у Карпати ліричний герой Ю. Керекеша сприймає як величне свято. Його, сина степів і гір, зве у Карпати Духнович, «уклін йому несе Довгович». Святкову атмосферу у вірші Ю. Шкробинця створюють радісні окличні інтонації, неодноразово повторюваний образ сонця.

*Кобзар до Ужгорода йде!
Аби ж те свято не проспати!
Зі Сходу з Сонцем у Карпати
Поет іде і день веде!*

*О друже мій! Який момент!
Гей ширше коло, ширше плочу!
До монумента шлях вимоцуй!* [25, с. 79-80].

Ю. Шкробинець вдало послуговується полісиндетонтом. Кобзаря радо вітає плем'я «І молоде, й немолоде, / І плем'я старше, й середуще». Поет включає у свій текст шевченківські рядки «І день іде, і ніч іде».

До такого виду інтертекстуальності вдається і Петро Скунець («Ми до тебе ішли, мов на прощу»). Він хотів би, щоб в Україні гідні гідних обнімали, «Ходили тут і син, і мати, // І люди, люди на землі» (т. 1. – С. 41). Це неточне відсилання нас до тексту Шевченка «І Архімед, і Галілей»

*І на оновленій землі
Врага не буде супостата,
І буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі* [24, I, с. 632].

П. Скунець постійно перебував у силовому полі шевченківської поезії. Україна для Скунця – це країна, «де живуть Шевченко і Франко» («На границі епох»), це земля Шевченка, Гренджі, Стуса («Зоря Зореслава»). Усі вони символізують наші віковічні духовні цінності. Шевченко, за словами П. Скунця, – символ правди, справедливості, уособлення народного гніву, він вічний, як і Україна. У його вірші «Тарас» звучить думка, що без Шевченка немає України. Ліричний герой Скунця прагне відгородити Шевченка від брудних міщанських язиків, які смакують «долею поета – що їв, що пив, і скільки пив, із ким, чи не бував крім музи хтось іще там» [21, с. 143].

Шевченко – учитель нації, він пробудив національну свідомість українців. П. Скунець

акцентує на ролі поета в утвердженні української державності. Він стверджує, що, певно, не було б України, «Коли б раптом, як грім не потряс // її сон, її душу і лоб // Цар свободи і кріпак Тарас» («Земля химер») [22, с. 106].

У багатьох творах П. Скунця звучать докори на адресу співвітчизників, які зневажають нашу культуру, рідне слово, в якому закладена основа нашої духовності.

*О земля Шевченкова й Франкова! –
Це сини вже б'ють її під дих,
І ридає наша рідна мова
до глухих, а значить – до німих.
Як же дожились ми, сестро й брате,
до такого підлого добра? –
Ходить безпритульна наша мати,
від Карпат блукає до Дніпра.*

«Два експромти зі свята рідної мови»
[21, с. 143].

У поезії П. Скунця відчутний шевченківський пафос розуміння значення рідного слова у духовному відродженні нації. Серце ліричного героя сповнюється болем за наше слово, яке навіть у незалежній Україні зостається байстрам. Вражаюча картина сучасної України і колишніх республік СРСР виразно постає у вірші «Вічна Катерина». Звертаючись до Шевченка, П. Скунць із сумом констатує:

*Сто тридцять літ без тебе, ми, Тарасе,
У черзі за свободу стоїмо.
І чергу вже відстояно зимову,
привів нас у весняну гегемон,
і ми багатші, збагативши мову
словами «рекет», «інтерфронт», «ОМОН».
І ми безликі, як дерева в лісі.
Не бачив ти, як садяться ліси
саперними лопатками в Тбілісі,
де щастя – шмат гнилої ковбаси.*

«Вічна Катерина» [21, с. 83].

Як завжди, оцінки П. Скунця лаконічні, відверті, гострі, точні і афористичні.

П. Скунця пов'язує з Шевченком зображення екзистенційних станів ліричного героя. Він бачить разючу невідповідність нашого існування шевченківським заповітам. Поезію П. Скунця

ріднить із творами Шевченка бунтарський дух. У П. Скунця, як і Т. Шевченка, головний герой – борець за народне щастя. У Шевченка – Гонта, Ян Гус, Галайда, у Скунця – Дмитро Вакаров.

П. Скунць солідарний із Шевченком у предметі любові і ненависті. У них спільні ідейні орієнтири. П. Скунць оригінально трактує шевченківські образи і мотиви. Серед них – образ матері. Твори Шевченка спонукають до роздумів про наше сьогодення з його негараздами і проблемами. Злиденне життя колгоспної кріпачки, отруєння природи чорнобилем, пошуки українцями праці у чужих краях викликають у ліричного героя П. Скунця біль, гнів та ненависть до старих партюратів і нових демократів, які при «ситім кориті» не бачать, «що десь на краєчку сумного села // в шевченківській хаті, сто років не критій // шевченківська мати дитя привела» («Тарасова мати») [21, с. 71].

Сучасна Україна для П. Скунця – вічна Катерина, яка «байстрия у дитбудинок віддає». Виросла «Іванко чорнобровий» і «поплентає служити в москалі // не знатиме ні племені, ні роду, // Рідні нема, самі товариші [т. 2, с. 83-84]. П. Скунць переосмислює образ шевченківської Катерини. Її зденационалізований нащадок не має рідні, і національної гідності. П. Скунця ріднить із Шевченком увага до соціально-політичних і національних проблем України. Його поезія дає багатий матеріал для порівняння з творами Шевченка. У П. Скунця знаходимо прямі аналогії з творами Кобзаря. Прикметні з цього погляду твори «І мертвим, і живим, і ненародженим», «Вічна Катерина». Зв'язок із творами Т. Шевченка актуалізують назви віршів П. Скунця. Т. Шевченко завжди був в епіцентрі художнього світу П. Скунця, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка.

Закарпатську шевченкіану представляють твори поетів різного рівня. Ми зосередили увагу на кращих. Мине час, закарпатську шевченкіану поповнять нові твори, кожен митець буде відкривати Шевченка по-своєму. Шевченко – поет для усіх часів. Він, за словами Т. Салиги, – «невичерпальний».

Література

1. Барчан В. Лірика Василя Гренджі-Донського // Українська поезія ХХ століття. – Ужгород, 2004. – С. 43-83.
2. Барчан О. Тарас Шевченко і становлення національної свідомості закарпатців у публіцистиці Василя Гренджі-Донського // Науковий вісник національного університету. Серія філологія. – 2003. – Вип. 7. – С. 84-87.
3. Вегеш М. М., Горват Л. В. Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974). – Ужгород, 2000. – 106 с.
4. Вовчок Василь. Де сонце котиться верхами. – Ужгород, 2003. – 208 с.
5. Гренджа-Донський. Із смітника «Общества ім. Духновича» // Твори Василя Гренджі-Донського. Видання Карпатського Союзу. Інн. Відділу у Вашингтоні, Д.К., 1989. – Т. ІХ. – С. 14-15.
6. Гренджа-Донський В. Конгрес народної молоді Підкарпаття // Твори Василя Гренджі-Донського. – Т. ІХ. – С. 73.
7. Гренджа-Донський В. Тарас Шевченко // Твори Василя Гренджі-Донського. – Вашингтон, 1989. – Т. ІХ. – С. 9-11.

8. Гренджа-Донський В. Шандор Петефі. Апостол в перекладі Ю. Шкробинця // Твори Василя Гренджі-Донського. – Вашингтон, 1989. – Т. IX. – С. 273-280.
9. Гренджа-Донський В. Шевченко на Закарпатті // Твори Василя Гренджі-Донського. – Т. IX. – С. 242–244.
10. Гренджа-Донський В. Як я зачав писати // Твори Василя Гренджі-Донського. – Т. IX. – С. 404-413.
11. Гренджа-Донський В. Українська культура на Закарпатті на початку цього сторіччя і за першої Чехословаччини // Твори Василя Гренджі-Донського. – Т. IX. – С. 393-403.
12. Іванишин Петро. Петро Скунець. Силуети митця на тлі епохи. – Дрогобич, 1999. – 216 с.
13. Керекеш Юрій. Серйозно і жартома. Лірика. Гумор. – Ужгород, 2007. – 180 с.
14. Лопурівська шкільна політика в Берегові // Наша земля. – 1928. – № 3. – С. 6.
15. На що? // Наша земля, 1928. – № 3. – С. 4-5.
16. Поліція заборонила прочитати вірш Гренджі-Донського. Інцидент між автором вірша й комісаром поліції // Наша земля. – 1928. – № 3. – С. 5-6.
17. Тарас Шевченко // Наша земля, 1928. – № 3. – С. 2-4.
18. Салига Тарас. Як наш безсмертний едельвейс // Твори. Книга I. – Ужгород, 2007. – С. 17-48.
19. Салига Тарас. Розкуймося, братаймося. – Ужгород, 2009. – 160 с.
20. Салига Тарас. Всесвіт гори і він. – Ужгород, 2007. – 120 с.
21. Скунець Петро. Твори. Книга 1. – Ужгород, 2007. – 272 с.
22. Скунець Петро. Твори. Книга 2. – Ужгород, 2008. – 248 с.
23. Твори Василя Гренджі-Донського. – Вашингтон, 1990. – Т. 1. – 456 с.
24. Шевченко Т. Г. Повна збірка творів: В 3-х т. – Т. 1. – К., 1955. – 675 с.
25. Шкробинець Ю. Може, в Лету не кане ім'я. – Ужгород, 2007.

Надежда Ференц

ТВОРЧЕСТВО ШЕВЧЕНКО В РЕЦЕПЦИИ ПИСАТЕЛЕЙ ЗАКАРПАТЬЯ

Аннотация. В статье «Творчество Шевченко в рецепции писателей Закарпатья» анализируются произведения писателей края, посвященные личности Т. Шевченко, его творчеству. Значительное внимание уделяется созвучным мотивам и образам, различным видам интертекстуальности в поэзии Закарпатья.

Ключевые слова: национальное единство, национальная идея, идея государственности, национальное достоинство, денационализированность, патриотизм, родное слово, шевченковский завет, шевченковские образы и мотивы, переосмысление шевченковских образов.

Nadia Ferenc

SHEVCHENKO'S CREATIVE WORK IN RECEPTION OF TRANSCARPATHIAN WRITERS

Summary. The article «Shevchenko's Creative Work in Reception of Transcarpathian Writers» analyzes works of writers of the region, dedicated to the figure of Shevchenko and his creative work. Much attention is paid to the tune motifs and images, and different types of intertextuality in the poetry of Transcarpathia.

Key words: national unity, national idea, the idea of nationhood, national dignity, denationalization, patriotism, native word, Shevchenko's testament, Shevchenko's images and motifs, rethinking of Shevchenko's images.

Стаття надійшла до редакції 4.03.2014 р.

Ференц Надія Станіславівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Ужгородського національного університету.